

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на **доц. д-р Ерика Лазарова**

„Богомилно-катарската философия като живяна етика”

за присъждане на научна степен „Доктор на философските науки”

в професионално направление философия (2.3),

научна специалност философия на културата, политиката, правото и икономиката

(шифър 05.01.13)

от доц. д-р Людмила Иванчева

ИИОЗ-БАН

Представеният от доц. Лазарова дисертационен труд е с обем 354 печатни страници, като текстът е структуриран в увод, единадесет глави, заключение и четири приложения. Библиографията обхваща 201 литературни източника на кирилица, 200 – на латиница и 27 интернет сайта. По дисертационната тема са реализирани 16 публикации на български и руски език, а изследователските резултати са докладвани на 14 научни форума в България и Македония.

Подготвеният автореферат в обем от 62 страници отразява адекватно съдържанието на дисертацията и авторските приноси в нея, като отговаря напълно на нормативните изисквания.

Обсъждайки дисертационния труд по същество, бих изтъкнала на първо място значимостта на едно подобно изследване – самата тема за богомилството отдавна търси своя задълбочен и обективен научно-изследователски прочит и анализ. Това явление в българската историческа действителност е било обект на ожесточени полемки, като често използваните аргументи са били не чисто научни, а по-скоро с религиозно-доктринерски характер или са издавали определен идеологически и политически привкус. Ето защо авторката заслужава адмирации за смелостта да посегне отново към тази тематика, която освен това е

изключително важна както от гледна точка на утвърждаването на българската национална и културна идентичност, така и като засягаща феномен от световно историческо и цивилизационно значение.

Изключителната ерудиция на авторката проличава в разгърнатия в дисертационния труд културфилософски анализ, пречупен през призмата на етиката, на богомилството и катаризма в качеството им на религиозни учения – представители на дуалистичното християнство, които с дълбоко хуманистичните си принципи имплицират културно-цивилизационен поврат в средновековното мислене и светоглед, изкристализирал по-късно в европейската Реформация и обхващащ времеви хоризонт, достигащ дори до нашето съвремие.

От науковедска гледна точка висока оценка заслужава приложения **интердисциплинен подход**, заложен на умелото използване както на културфилософския, така и на историко-научния метод на изследване, съчетани с компаративен анализ и типологизация. Следва да се изтъкне и приведената в дисертационния труд широка фактологична база, която придава необходимата доказателствена лансираност на лансираните от авторката изследователски тези.

Особено ценен научно-исторически принос на доц. Лазарова е идентифицирането и компетентното представяне на множество български автори, допринесли за разкриването на същността на богомилството и неговото световно влияние, между които и такива, останали неизвестни до този момент за научната общност и широката ни общественост. При това особено внимание заслужава иновативният подход, приложен от авторката, която структурира по собствен, оригинален начин библиографското представяне на материала, ситуирайки многобройните автори и литературни източници в една системно-обоснована типологична рамка.

Но заслугите на авторката по отношение на историята на науката не се изчерпват само с това. В своя дисертационен труд тя отделя внимание и на когнитивното направление в тази дисциплина, акцентирайки върху еволюцията на научните

идеи в богомилско-катарското учение, представяйки например изключително интересни данни за космогоничните възгледи на неговите привърженици или проследявайки развитието на митологемите за българските богомили.

Сериозен авторски принос е интерпретирането на богомилското учение и катаризма като генетично свързани светогледи – от космическите измерения на противоположността добро-зло, през ежедневната етика, до високите етажи на културната педагогика и тезата за създаването на Богочовека.

Е. Лазарова откроява книжовно-просветителската функция на богомилите като *медиатори на книжното знание*, подчертавайки и ролята им на възпитатели, разпространяващи дори с цената на живота си своите благородни идеи из цяла средновековна Европа.

Важен от гледна точка на история на науката е също така изводът на авторката, че *„общността на редица постановки в катарското учение и възгледите на Свети Франциск всъщност са обективно отражение на една и съща социо-културна реалност*, в която все повече се чуват воплите на бедните и онеправданите и призивите за евангелска бедност са съществен момент от *умонастроенията на епохата*”.

В контекста на културфилософските изследвания съществена заслуга на авторката е идентифицирането на богомилско-катарската етика като апология на меритократизма: „Важни са не благородството по рождение, скрепено с дълга редица предшественици със “синя кръв” и богатство, а личните добродетели, които правят например изявения поет достоен за рицарски сан”. Диалектиката, присъща на дихотомията егалитаризъм – духовен аристократизъм е уникален принос за разбиране възгледите на т.нар. еретици-дуалисти.

Разглеждането на въпроса за богатството и бедността и представянето на социалната философия като много важна част на богомилско-катарската

философия е друго достойнство на представения труд. Прави впечатление съвременния прочит на едно явление, чиято критика на неравенството звучи напълно актуално и днес. Новаторска е и идеята за анализ на социалната философия и самото „социално битие“ на богомилите и катарите от позициите и през понятийно-категориалния апарат на етиката, обосновавайки тезата за „живяната етика“, което само по себе си се откроява като ценен методологически принос на доц. Лазарова.

Прави впечатление и специфичното изследователско отношение към инквизицията като към морален проблем. Той умело е втъкан в контекста на характерния противоречив „цайтгайст“ на епохата, породила както самата инквизиция, така и нейния непримирим антипод в лицето на дълбоко хуманистичните по същността си религиозно-философски течения като богомилството и катаризма.

Като цяло, представеният труд подлага на критичен анализ редица изследователски постановки за богомилството, а други доразвива и допълва, същевременно предлагайки нови оригинални тези и интерпретации, подплатени с богат емпиричен материал.

Познавайки доц. Лазарова от 15 години съвместна работа в Центъра по наукознание и история на науката и впоследствие – в новосформирания Институт за изследване на обществата и знанието, бих искала да изтъкна нейната изключителна компетентност и богатата ерудиция в областта на културфилософията и историята на науката и хуманитаристиката, изявени в многобройните ѝ научни трудове, публикации, преводи и участия в национални и международни форуми. Тя притежава и ценни организационни умения, реализирани в качеството ѝ на ръководител секция „История на науката“, член на Научния съвет на ЦНИН, представител на ИИОЗ в ОС на БАН, заместник-председател на Общото събрание на ИИОЗ и секретар на неговия Научен съвет. Ползва се с авторитет сред своите колеги и впечатлява със своята неизчерпаема енергия, интелект и креативност.

В заключение, дисертационният труд на доц. Ерика Лазарова **„Богомило-катарската философия като живяна етика”** притежава всички необходими качества, изисквани от ЗРАС, изпълнен е на високо теоретично ниво и демонстрира познавателна широта, задълбоченост и голям творчески потенциал по отношение изследването и интерпретирането на комплексна по своя характер култур-философска и историко-научна проблематика. Освен това, той притежава и съществена научно-приложна стойност с приноса си за утвърждаване значимостта на българското културно-историческо наследство в глобален контекст – един от ясно заявените научно-политически приоритети на страната ни. **Ето защо убедено препоръчвам на уважаемото жури да присъди на доц. Ерика Лазарова научната степен „Доктор на философските науки” по шифър 05.01.13.**

Подпис:

.....

София, 01. 06. 2013 г.